

Kuntapäivät 13.11.2025

**Onneksi on kunnat!
Kestävän kasvun ja
älykkään sopeutumisen tekijät**

Key note -puheenvuorot

Kuntapäivät 13.11.2025

Inga Nyholm

yhteysjohtaja, Helsingin kaupunki

Kunta-valtiosuhteen tulevaisuus

Visioton valtio vastaan nykyisyyteen takertuvat kunnat?

Kuntapäivät 2025

Inga Nyholm

Helsinki

Näkemyksiä kunnista

Kunnat kunnista:

- Sopeutuva, **dynaaminen**, uudistuva, selviytyjä, pyristelevä, eriytyvä, toimeenpaneva, hapuileva, mukautuva, ahdingossa oleva, **monimuotoinen**

Valtio kunnista:

- Haastava, **nykyisyyteen takertuva**, eriytyvä, yhteistyötä tekevä, etua valvova, itsenäinen, **hyökkäävä**, taloudellinen, odottava, resurssisidonnainen, **kykenemätön ymmärtämään kokonaiskuvaa**

- ja valtiosta

Valtio valtiosta:

- Moniääninen, sekava, **raamittaja**, ideologinen, tasapainoileva, säästävä, vaihteleva, hidas, moninainen, **yhteistyötä tekevä**

Kunnat valtiosta:

- **Impulsiivinen**, toimeenpaneva, vastuista vetäytyvä, hidas, **keskiarvoistava**, käytännön elämälle vieras, ohjaava, hierarkkinen ja jäykkä, **visioton**, edistävä, **rampauttava**

Kunta-valtiosuhde teoriassa

Mistä siinä oikeastaan on kyse?

Kunta-valtiosuhde kytkeytyy kunnallisen itsehallinnon luonteeseen ja perustaan. Itsehallinto voidaan nähdä:

- *Valtiolta saatuna ja kunnat valtion jatkeina* paikallistasolla. Autonomian merkitys on vähäinen.
- *Aitona autonomiana ja kunnat valtiosta erillisinä kokonaisuuksina*, joilla on keskeinen rooli kansalaisten näkemysten ja aktiivisuuden kanavoijina.

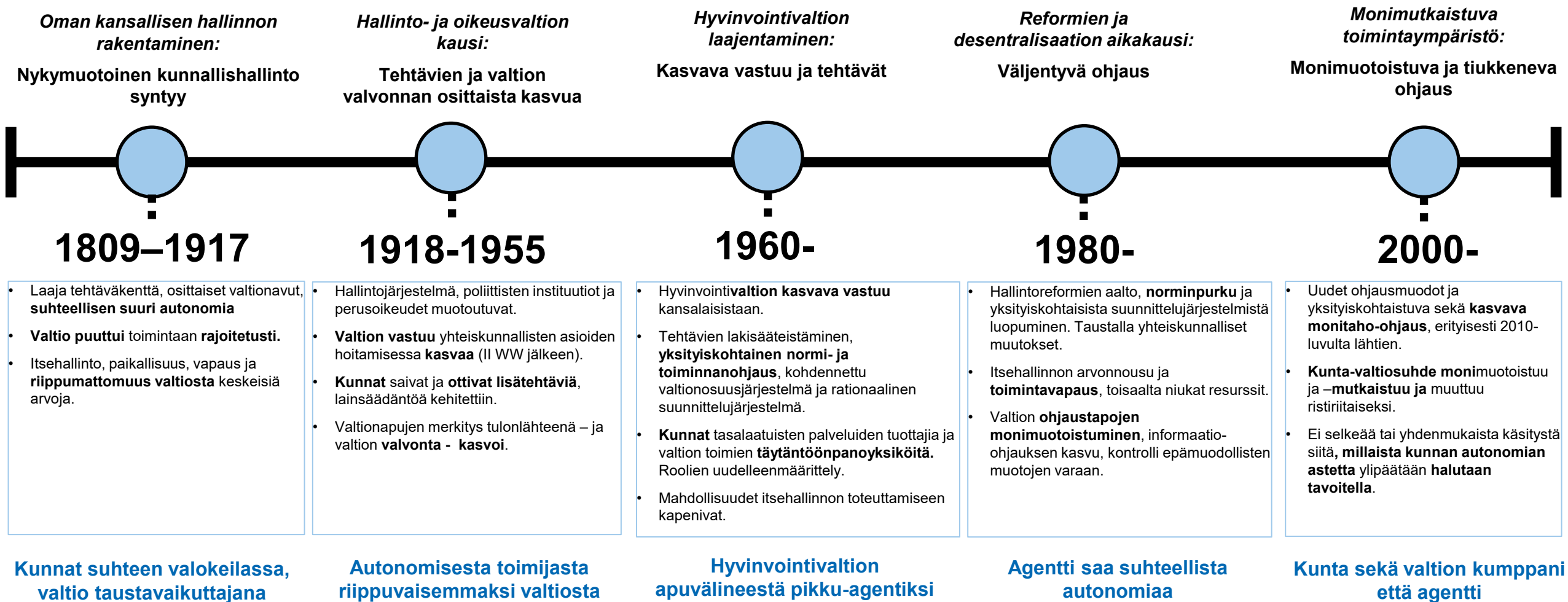
Agenttimalli = kuntien tehtävien yksityiskohtainen sääntely ja valtiolta saatu rahoitus. Kunnat osa valtiokoneistoa.

Suhteellisen autonomian malli = valtio voi puuttua kunnan asioihin tietyissä rajoissa, kunnan itsenäisyyden toteutuessa valtiollisesti määritellyissä puitteissa.

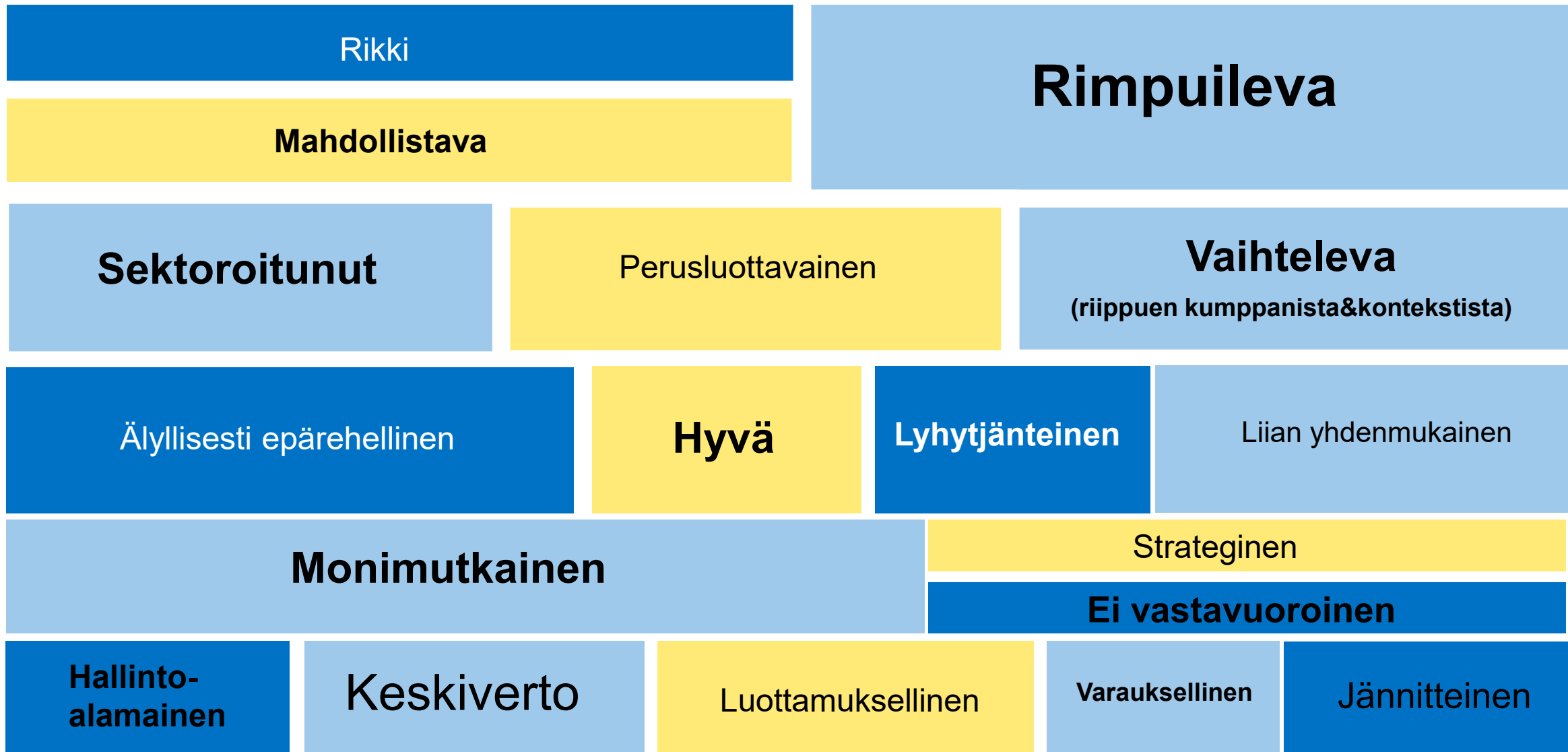
Vuorovaikutusmalli = valtion ja kuntien suhteen sekä osapuolten vastuut ja velvoitteet muodostuvat erilaisten suhdeverkostojen ja neuvottelujen tuloksena.

Mallista riippuen kunta suhteessa valtioon on joko vahva, heikko tai valtion tasavertainen kumppani ja sen itsenäisyyden aste on erilainen. (Stoker 1991.)

Kunta-valtiosuhteen kehitysvaiheita Suomessa

Näkemyksiä kunta-valtiosuhteesta tänään

"Valtio ei arvosta kuntien demokraattista päätöksentekoa" – Valtion ja kuntien välisissä suhteissa on paljon kipukohtia, paljastaa selvitys

Jouni Lampinen

17.3.2023 klo 17:05

Valtio tekee yhteistyötä kuntien kanssa monen eri henkilön ja organisaation kautta. Kuntajohtajien näkökulmasta kokonaisuus ei ole riittävän hyvällä tasolla, vaan yhteistyötä olisi mahdollista parantaa..

Kuntien ja valtion välisessä luottamuksessa kehitettävää

Kuntajohtojen kokema epäluottamus valtioon on voimistunut 2010-luvulla. Luottamuspuolan syntyyn ovat vaikuttaneet muun muassa kansalaisten perusoikeuksien ja kunnallisen itsehallinnon välisen jännitteen kasvu sekä useat peräkkäin käynnistetyt rakenteelliset uudistukset. Erityisesti kuntajohtajien kokemaan, valtioon ja valtion eri toimijoihin kohdistuvaan luottamukseen ja sen kehitykseen syvennyttään Kuntaliiton tuoreessa [Luottamuksen kipukohtat kunta-valtiosuhteessa](#)-selvityksessä.

Yle Österbotten

Osäkert ekonomiskt läge för kommunerna

TALOUS →

Hankehumpen sijaan kunnat haluavat kuntatalousohjelmalta ennakoitavuutta ja selkeyttä – "Olemme palanneet aikaan, jossa ministeriöiden laskelmista puuttuu realismi"

Analyysi: Soten päätöksiä perutaan ja muutetaan – nyt se horjuttaa jo poliitikkojen uskottavuutta

Jättimäistä sote-uudistusta on tehty neljätoista vuotta, eikä loppua näy vielä

Kunnat

Kuntavaikuttaja jyrähtää: Pian vietetään kunnallisen itsehallinnon hautajaisia

Staten ska styra med hård hand

2 september 2011 06:06

Hyvinvointialueet

Hyvinvointialuejohtaja suivaantui valtion ohjauksen tiukentamisesta – väläyttää kantelua oikeuskanslerille

Kommuner tvingas finansiera statliga vägprojekt

Ajatuksia kunta-valtiosuhteen tulevaisuudesta

Raamit asettava valtio ja uudistuvat kunnat?

- Tavoite- ja **kokonaisohjaukseen** sekä riittäviin resursseihin, ei silloihin tai normiuskovaisuuteen perustuva
- Kansallisen edun sekä **paikallisen diversiteetin** ja uudistumisen turvaava
- Erilaiset tarpeet ja erilaistumisen huomioiva, ei yhdenmukaistava
- Asioita yhdessä **yhä vuorovaikutteisemmin** ratkova, ei ongelmakeskeinen ja vain etuja valvova
- **Ennakoiva** ja ennakoitava, ei poukkoileva
- Kuntien aitoja mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin vaaliva ja **luottamusta** pitkäjänteisesti **vahvistava**
- Selkeä ja **osapuolten toisiaan täydentäviä rooleja arvostava**, ei hyökkäävä
- **Ajassa tosiasiallisesti muuttuva**

"Vahvaan paikalliseen toimintavapauteen perustuva järjestelmä voi tulevaisuuden toimintaympäristössä taata paremmin kyvyn reagoida yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Se edellyttää kuitenkin valtiolta saatuja mahdollisuuksia, sitouttavaa voimaa sekä joustavia mekanismeja."

(Nyholm&Airaksinen 2019)

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

- Kröger, T. (1996) Kunnat valtion valvonnassa? Teoksessa: Sipilä, J.; Ketola, O.; Kröger, T.; Rauhala, P-L. Sosiaalipalvelujen Suomi. WSOY.
- Lampinen, J. (2023) Valtio ei arvosta kuntien demokraattista päätöksentekoa. Kuntalehti 17.3.2023.
- Nyholm, I. & Niiranen, V. (2017) Kunta-valtiosuhde uudistuvassa kunnallishallinnossa. Teoksessa: Nyholm, I. ym. (toim.) Tulevaisuuden Kunta. Suomen Kuntaliitto.
- Nyholm, I. & Airaksinen, J. (2019) Valtionohjaus, maakunnat ja kunnat. Ajatuksia ohjauksesta uudistuvassa järjestelmässä. Teoksessa: Kyösti, A. ym. (toim.) Reformeista evoluutioon? Alue- ja paikallishallinnon uudistamisen tapa ja tulevaisuus. Suomen Kuntaliitto ja Tampereen yliopisto.
- Paananen, H.; Jäntti, A. & Haveri, A. (toim.) (2025) Hyvinvointialueet ja kunnat osana monitasoista hallintojärjestelmää. Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO)-hankkeen loppuraportti.
- Sallinen, S.; Pekola-Sjöblom, M. & Nieminen, V. (2023) Luottamuksen kipukohdat kunta-valtiosuhteessa. Suomen Kuntaliitto.
- Stoker, G. (1991) Introduction: Trends in Western European Local Government. Teoksessa: Batley, R.& Stoker, G. (toim.) Local Government in Europe. Trends and developments. MacMillan. Hampshire.

Kuvat:

- Kuva 1. Mika Ruusunen
- Kuva 2. Matti Tirri

Kiitos!

Inga Nyholm, Helsingin kaupunki

etunimi.sukunimi@hel.fi

Kuntapäivät 13.11.2025

Karina Jutila

toimitusjohtaja, E2 Tutkimus

TUTKIMUS

KUNTADEMOKRATIA OSANA DEMOKRATIAN TULEVAISUUTTA

**MITÄ PITÄISI HUOMATA? MISTÄ
KÄÄNNE PAREMPAAN?**

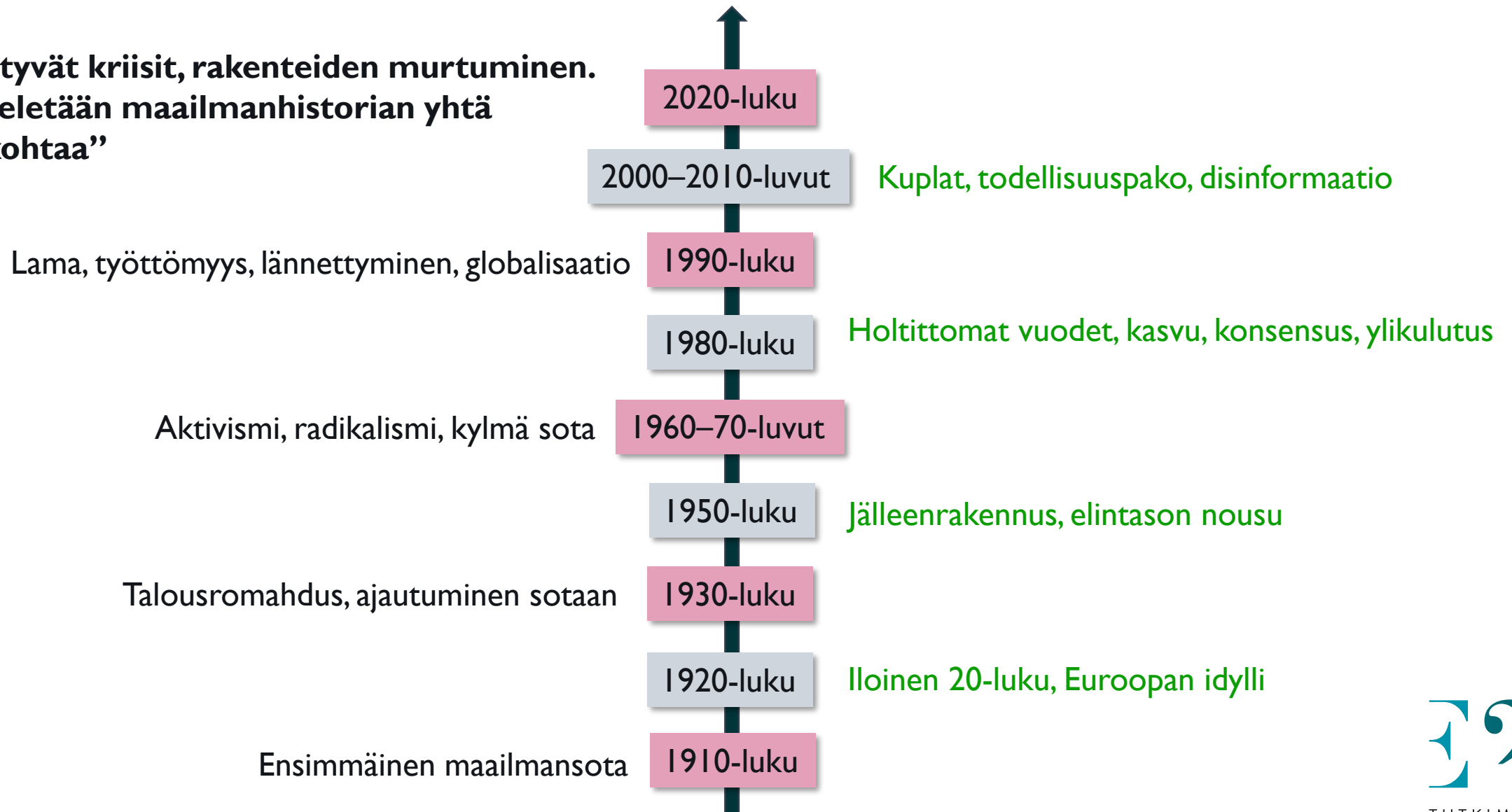
13.11.2025 Karina Jutila | E2 Tutkimus

100 VUOTTA POLITIIKAN SUHDANTEITA

NYT VAPAATA PUDOTUSTA

Kärjistyvät kriisit, rakenteiden murtuminen.
”Nyt eletään maailmanhistorian yhtä taitekohtaa”

DEMOKRATIAN ALAMÄKI

ILTA-SANOMAT

TUOREIMMATSÄÄ

TILAA EXTRA

Kirjaudu

Hae

Valikko

ETUSIVU

ISEXTRA

UUTISET

VIIHDE

URHEILU

MENAISET

TALOUS

AUTOT

HYVÄ OLO

DIGI

RUOKALA

ASUMINEN

ULKOMAAT

Trump uhkaa kaivaa esiin 200 vuotta vanhan lain lähettääkseen sotilaita kaduille

Texasin kansalliskaartilaisten ke...

Chicagoon.

AAMULEHTI

Asiakaspalvelu

Pirkanmaa

Ehdokkaat kertovat rajusta häirinnästä Pirkanmaalla: ”Huusi kovaan ääneen, että olen huora”

HELSINGIN SANOMAT

Asiakaspalvelu

Tilaa

Kirjaudu

Hae

Valikko

Etusivu

Uusimmat

Pelit

Lehdet

Kuuntele

HS Visio

Politiikka

Maailma

Helsinki

Espoo

Vantaa

Lifestyle

Kulttuuri

Tutkija on huolissaan nuorten miesten ja maahanmuuttaja-taustaisten äänestysaktiivisuudesta: ”Aika rajua kyytiä”

HELSINGIN SANOMAT

Asiakaspalvelu

Tilaa

Etusivu

Uusimmat

Pelit

Lehdet

Kuuntele

HS Visio

Politiikka

Maailma

Israel sanoo käyttävänsä ”ennen-näkemätöntä voimaa” Gazan kaupungissa

DAGENS NYHETER.

E-DN ARKIVET KORSÖRD

KUNDSERVICE QUIZ ERBJUDANDEN

VÄRLDEN

Så monterar man ned en demokrati

Uppdaterad 2019-09-03 Publicerad 2019-09-01

Polen var för 30 år sedan symbolen för frihetslängtan i det kommunistiska östra Europa.

DEMOKRATIA EI VOI HYVIN EUROOPASSAKAAN

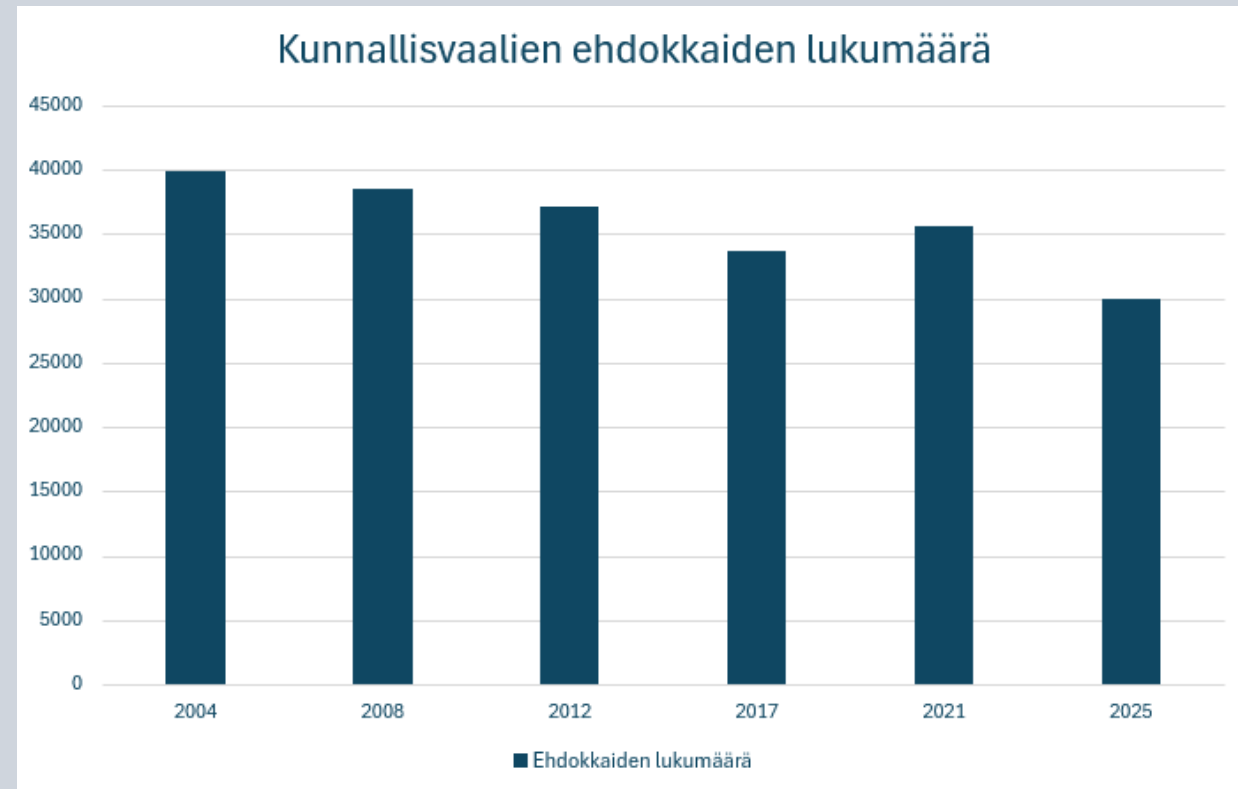
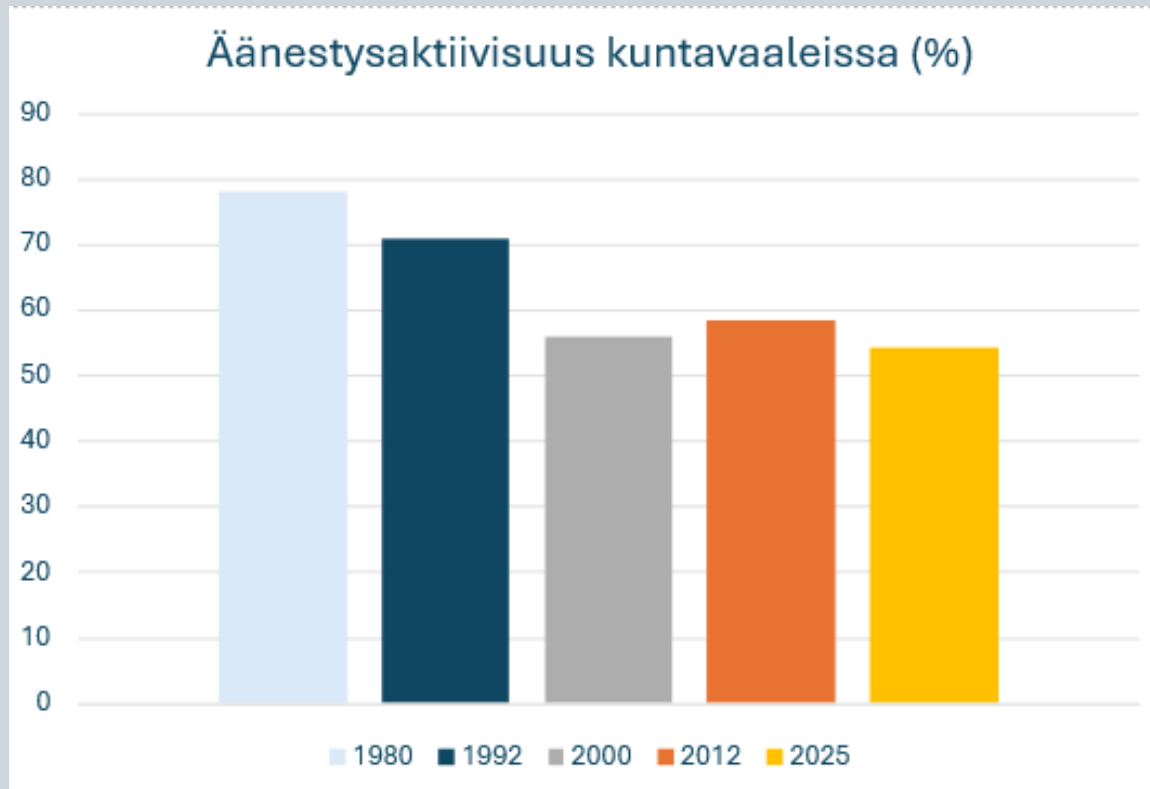
- Sota, turvattomuus, valtioterrori
- Yhteisen arvopohjan murentuminen, demokratian vastaiset liikkeet ja poliitikot, viha
- Ihmisoikeusongelmat (mm. vähemmistöjen vainoaminen, etniset ja uskonnolliset konfliktit, ihmiskauppa sekä naisten, lasten, vammaisten ja vanhusten asema)
- Korruptio, järjestäytynyt rikollisuus
- Median toimintarajoitukset tai itsesääntelyn heikkoudet, disinformaatio
- Nuorten osattomuus, horjuva tulevaisuususkko
- Valtioiden lupaus hyvinvoinnista ja elintasosta ei monen mielestä toteudu

DEMOKRATIA SUOMESSA –
MITÄ TAPAHTUU IHMISTEN AJATTELUSSA JA PAIKALLISESTI

LASKEVA TRENDI KUNTAVAALEISSA

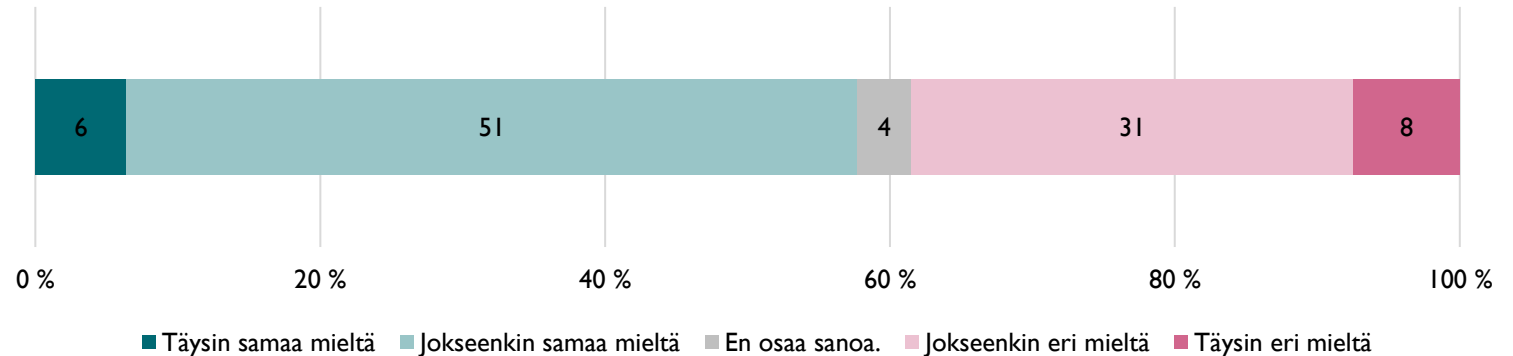
Mitä kertoo puolueiden paikallisesta toiminnasta?

Runsas puolet suomalaisista luottaa yhteiskunnan kykyyn selättää vaikeudet – osuus on laskussa

Suomalaisten enemmistö (57 %) luottaa yhä yhteiskunnan kykyyn selättää vaikeudet. Lukema on kuitenkin laskenut edellisvuosista: vuonna 2023 osuus oli 70 prosenttia, viime vuonna 60 ja nyt siis hieman sen alle.

Luotan suomalaisen yhteiskunnan kykyyn selättää vaikeudet (kaikki, %)

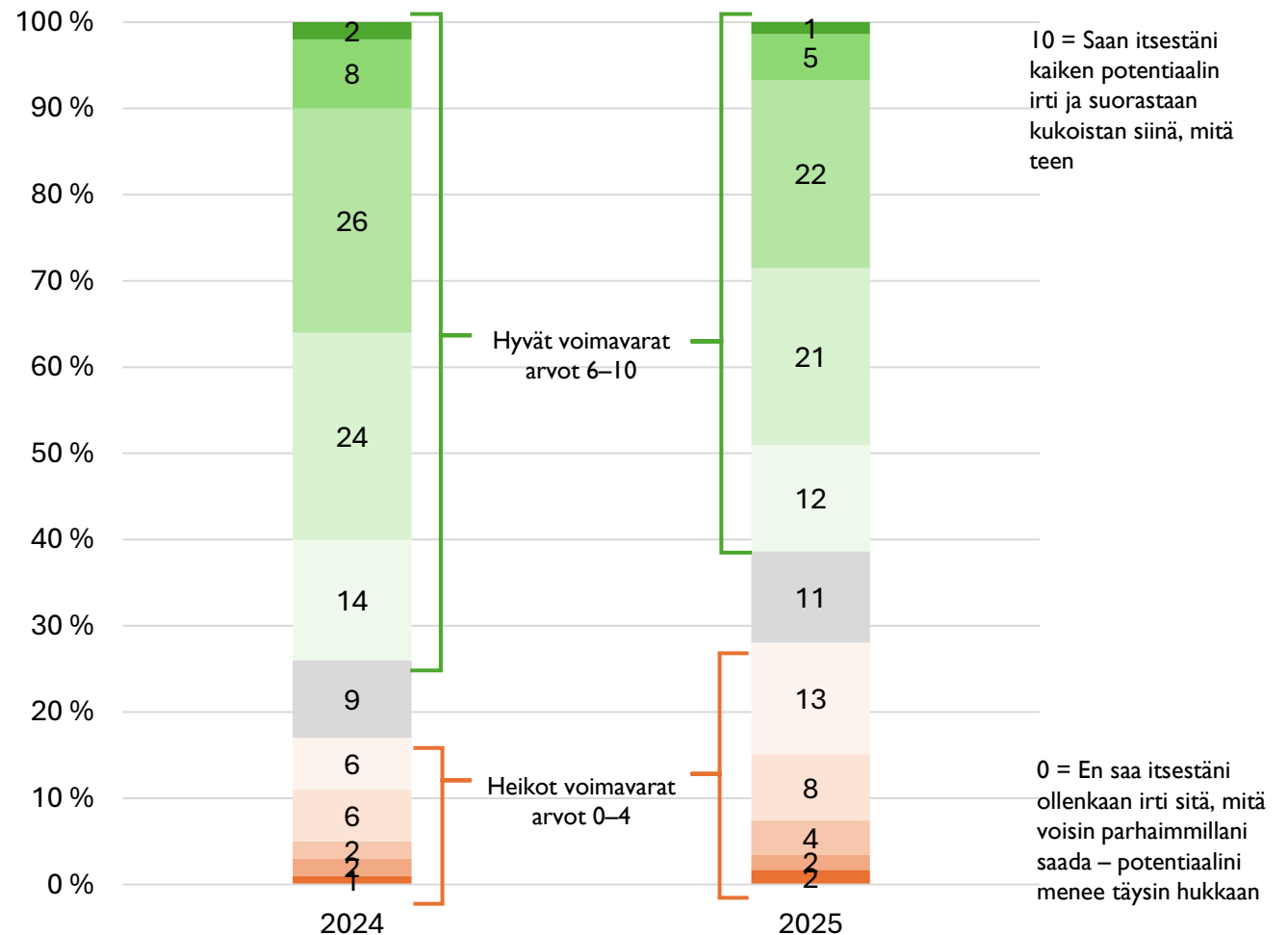

Entistä useampi suomalainen arvioi henkilökohtaiset voimavaransa heikoiksi

Vuosi sitten voimavaransa heikoksi arvioivia oli 17 prosenttia, nyt heitä on 29 prosenttia. Samaan aikaan voimavaransa hyväksi arvioivien osuus on laskenut selvästi: 74 prosentista 61 prosenttiin.

Lähde: Miten meillä menee –katsaus 2025, E2 Tutkimus

Millaiseksi arvioit henkilökohtaiset voimavarasi tällä hetkellä? Ajattele sitä asiaa, jota teet arjessasi pääasiassa. (Vuosi 2024 ja 2025, %)

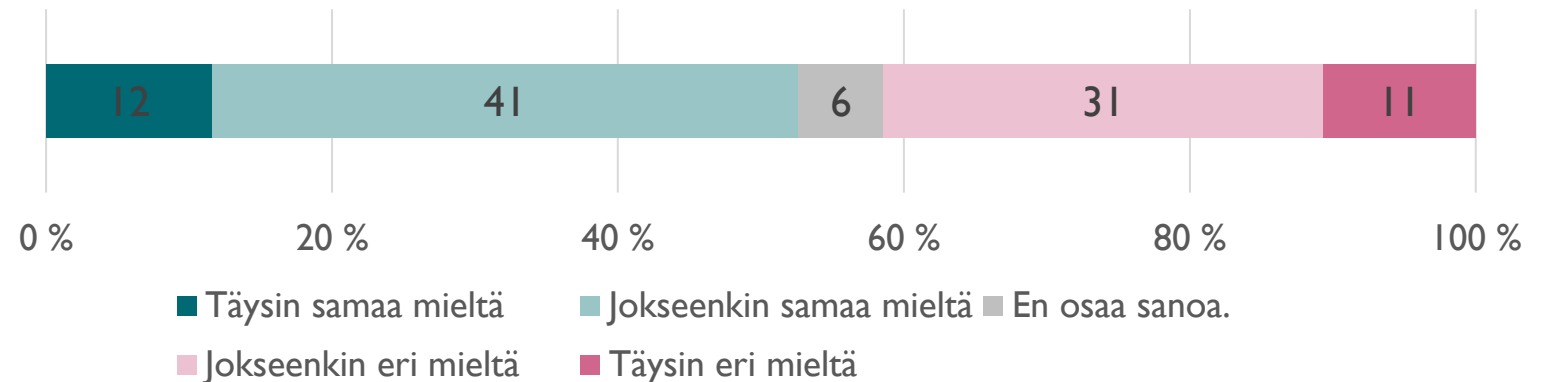

Yli puolet suomalaisista kokee vihan tunteita poliittisesta keskustelusta

Suomalaisista runsas puolet (53 %) kokee vihan tunteita poliittisesta keskustelusta. Osuus on samaa tasoa kuin vuosi sitten (52 %), mutta selvästi korkeampi kuin vuosina 2022–23, jolloin noin kolmannes koki vihan tunteita poliittisesta keskustelusta.

Koettu toimeentulo vaikuttaa: erittäin heikossa taloustilanteessa olevista jopa 79 prosenttia kokee vihan tunteita.

Poliittinen keskustelu saa minussa aikaan vihan tunteita (kaikki, %)

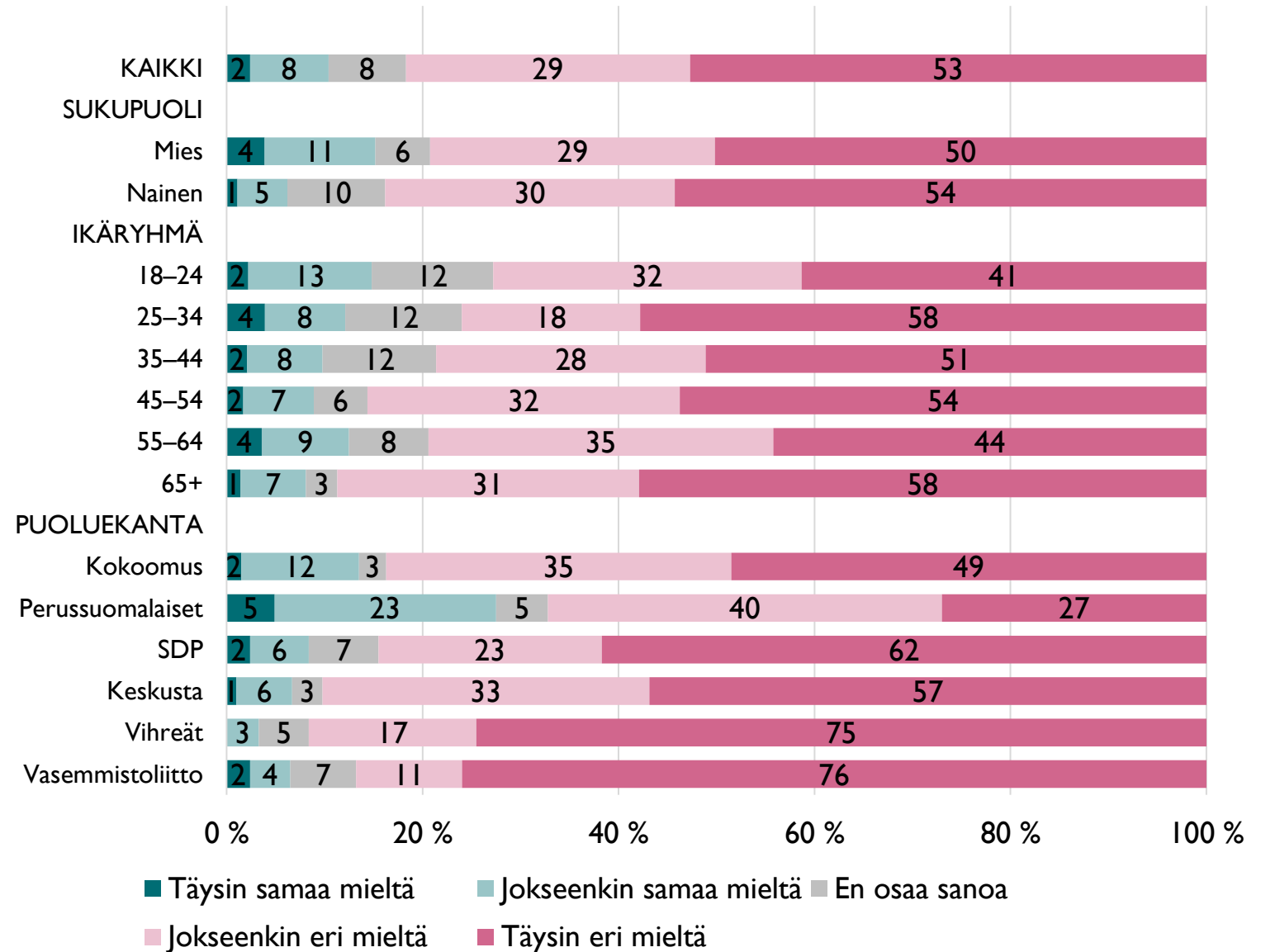

Suomalaiset eivät halua hylätä pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa.

Väestön näkemykset ovat melko yhteneväiset: peräti 82 prosenttia vastustaa ajatusta hyvinvointiyhteiskunnan hylkäämisestä.

Miten tehdään palvelujen ja sosiaalietuuksien priorisointia legitiimisti ja päivitetään palvelulupaus?

Suomen on aika hylätä pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta (%)

MITÄ PITÄISI TEHDÄ PAIKALLISESTI, JOS DEMOKRATIA HALUTAAN TURVATA?

Entä jos demokratian
uudistaminen olisi
suomalaisia innostava,
yhdistävä asia - osa
itsenäisyyden puolustamista?

TILANNE NYT TAI EDESSÄ?

- Demokratiasta ei ole yhteistä käsitystä (huom. laillisesti hoidetut vaalit eivät riitä demokratian mittariksi)
- Journalistisen media ja tiedon asema murenevät → valetieto ja hybridiuhat
- Ihmisten keskinäinen luottamus ja luottamus instituutioihin heikkenevät → epäluulo, tehottomuus, heijastukset ihmissuhteisiin, työelämään, talouteen ja päätöksentekoon
- Osallistuminen ja valta keskittyvät hyvinvoiville → päätöksenteon edustavuus kärsii, ihmisten erilaiset todellisuudet, luokkayhteiskunta
- Turvallisuusuhkiin vastataan vain voimakeinoilla ja sanktioilla

RATKAISUKEINOJA

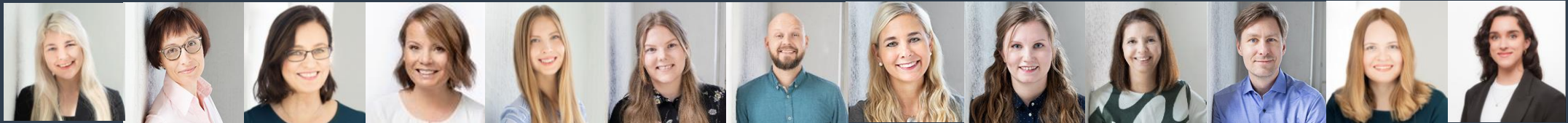
- Sivistystason vaaliminen, historiantaju
- Julkinen keskustelu ja avoimuus mm. seuraavista: 1) päättäjien ominaisuudet ja kyky kantaa vastuuta 2) palvelujen priorisointi
- Hyvä käytös kasvokkain, viesteissä ja somessa
- Asenteet: kyky yhteistyöhön, yhteiseloön → mm. eri sukupolvet, eri elämänpiirit ja kulttuurit
- Puolueiden ja järjestöjen toimintatapojen uudistaminen
- Monipuolinen tietopohja päätöksenteossa, ennakointi reagoinnin sijaan → räätälöity täsmätieto, ratkaisuhakuisuus
- **Henkinen pääoma ei ole korvattavissa**

E2 Tutkimus Oy on monitieteinen riippumaton tutkimustalo. Tuottamamme tieto auttaa ennakoimaan ihmisten käyttäytymistä ja yhteiskunnan muutoksia.

Tohtorit tekijöinä takaa laadun kysymyksenasetteluun, aineistonhankintaan ja analyysiin.

Teemme tilaustöitä kunta-alalle ja eri alueille.

E2 Tutkimuksen raportit tavoittavat vuosittain miljoonayleisön mediassa.

Työelämä ja
osaajapula

Nuorten huolet
ja voimavarat

Yhteiskunnan
kriisinkestävyys

Suomen
kansainvälisyys

Arvot ja
asenneilmasto

Kuntapäivät 13.11.2025

Timo Aro

Turun strategiajohtaja

KUNTEN ERIYTYVÄT TODELLISUUDET

-kasvua, sopeutumista vai
jotain ihan muuta?

KOMMUNERNAS ALLTMER SKILDA VERKLIGHETER

-tillväxt, anpassning eller
något helt annat?

KASVAVAT KUNNAT | VÄXANDE KOMMUNER

Kasvuun, kilpailukykyyn ja olosuhteisiin liittyvät edellytykset vahvistavat toinen toisiaan, myönteinen polkuriippuvuus

SINNITTELEVÄT KUNNAT | KÄMPANDE KOMMUNER

Omaa paikkaansa hakevat kunnat ja rakennemuutosalueet, joista löytyy sekä vahvoja että heikkoja kilpailukykytekijöitä, mahdollisuudet rajalliselle menestymiselle erikoistumisen kautta

ÄLYKKÄÄSTI SOPEUTUVAT KUN- NAT | SMART ANPASSANDE KOMMUNER

Useat tunnusluvut tai sijainti haasteellisia, mutta ovat päättäneet panostaa omiin vahvuuksiinsa ja hyötyä paikallisista vahvuuksistaan ja erityispiirteistään

LAMAUTUNEET KUNNAT | STAGNERADE KOMMUNER

Vailla suuntaa ajelehtivat kunnat, joissa tunnusluvut, olosuhteet ja sijainti vaikeat, vähän tulevaisuuskoa, negatiivinen polkuriippuvuus

Bermudan kolmio | Bermudatriangeln + -

ELINVOIMA | LIVSKRAFT

Aluetaloudellisiin tekijöihin sekä kasvuun ja kilpailukykyyn liittyvät osatekijät, jotka **luovat alustan ja perustan alueen kehittämiseksi**

VETOVOIMA

|ATTRAKTIONSKRAFT

Kuinka kiinnostava, houkutteleva, dynaaminen, kiinnostava, haluttava jne. alue on **ulkopuolisten asukkaiden, yritysten, investoijien, matkailijoiden yms. näkökulmasta**

PITOVOIMA | HÅLLKRAFT

Kuinka viihtyisä, mukava, hauska, turvallinen jne. alue on **omien asukkaiden, yritysten ja toimijoiden näkökulmasta.**

KUNTA LIITTO